

SXEDIO.62J

30.3.1926: ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΒΟΥΛΕΥΤΗ ΚΑΙ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗ ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ ΜΥΛΩΝΑ ΣΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΟΥ ΦΟΡΟΥ ΥΠΟΤΕΛΕΙΑΣ (Μέρος Α)

Στις **30** Μαρτίου **1926** ο Μητροπολίτης Κιτίου και βουλευτής Νικόδημος Μυλωνάς σε μια μακρά ομιλία του ενώπιον του Νομοθετικού Συμβουλίου ζήτησε κατάργηση του Φόρου Υποτελείας που πλήρωναν οι Κύπριοι από το **1878** με την κατάληψη της Κύπρου από τη νήσο.

Το ποσό αυτό ανερχόταν στις **92,799** λίρες, **11** σελίνια και **3** πένες. (**92,799.11.3d**).

Η αγόρευση του Νικόδημου Μυλωνά κυκλοφόρησε αργότερα και σε ειδικό βιβλιαράκι και διανεμήθηκε σε ολόκληρο τον Κυπριακό λαό κάτω από τον τίτλο ("Αγόρευσις του Μητροπολίτου Κιτίου βουλευτού διά τον **8ον** Ε.Δ. εν τω Νομοθετικώ Συμβουλίω επί της ετησίας επιβαρύνσεως της Κύπρου εκ λιρών **92,799.11.3** κατά την συνεδρίαν της **30ης** Μαρτίου")

Στο εγχειρίδιο αυτό ο Μυλωνάς σημείωνε:

"Η παρούσα αγόρευσις δημοσιεύεται ως προητοιμάσθη, διαφέρει κατ' ανάγκην εν τισι προς την εν τη Βουλή αγόρευσιν, η οποία εν μέρει συνετιμήθη και εν μέρει εξετέθη αναλόγως".

Ανέφερε ο Νικόδημος Μυλωνάς στην ομιλία του:

"Είχον την τιμήν να υποβάλω από **18.12.1925** ενώπιον του Νομοθετικού Συμβουλίου την ακόλουθον επερώτησιν:

Γνωστού όντος ότι εκ του ποσού των λ.**92,799.11.3d**, όπερ ετησίως επεβάρυνε τον Προϋπολογισμόν της νήσου ως Φόρος Υποτελείας κατ' αρχάς και βραδύτερον ως μερίς της Κύπρου εις το Δημόσιον Οθωμανικόν Χρέος, από της αγγλικής κατοχής μέχρι σήμερα, μόνον λ. **81,752** διετίθεντο ετησίως διά τόκους του υπό της Αγγλίας και Γαλλίας ηγγυημένου δανείου του **1855**, παρακαλείται η Εδρα όπως πληροφορήση το Συμβούλιον τούτο οποία η φύσις και

θεσις του υπολοίπου, όπερ ετησίως ανήρχετο εις λ. **11,047.11.3d**".

Εις ην έσχον την ανεπαρκή απάντησιν παρά του τότε προσωρινού αποικιακού γραμματέως: "Δεν δύναμαι ν' απαντήσω αλλά το Εντιμον μέλος πρέπει να έχη υπ' όψιν αυτού ότι δεν πρόκειται περί **92** χιλ, λιρών αλλά περί **42** χιλ".

Η απάντησις δεν με ικανοποίησε και έφερα το ακόλουθον ψήφισμα ενώπιον του Συμβουλίου διά να δοθή αφορμή προς ευρυτέραν του ζητήματος ανάπτυξιν.

ΨΗΦΙΣΜΑ

Το Νομοθετικόν Συμβούλιον έχον υπ' όψει αυτού,

α). Οτι το ποσόν των λιρών **92,799. 11** σελινίων και **3** πενών, (**92,799.11.3d**) όπερ ετησίως από του **1878-1914** επιβαρύνει τον Προϋπολογισμόν της Νήσου ως φόρος Υποτελείας πληρωτέος υπό της Αγγλίας προς την υψηλήν Πύλην, ουδέποτε εισεπράχθη υπό της τελευταίας αλλ' ότι διετίθεντο υπό της Αγγλίας εκ του ποσού τούτου λ. **81,752** διά τους τόκους του Οθωμανικού δανείου του **1855**, του ηγγυημένου υπό των τότε συμμάχων της Τουρκίας, Αγγλίας και Γαλλίας.

β). Οτι το ετήσιον περίσσευμα εκ λιρών **11,047.11.3d** δεν απεσύρετο ουδέ απεσύρθη ποτέ υπό της Τουρκίας της κατά την Συνθήκη δικαιούχου, αλλ' ότι εκρατείτο εις ιδιαίτερον ταμείον και εις διαταγήν της αγγλικής Κυβερνήσεως κατά την έκθεσιν την τεθείσαν υπό του Βρετανικού Κοινοβουλίου κατά την **13ην** Αυγούστου **1912**.

γ). Οτι το ταμείον τούτο κατά την ειρημένην έκθεσιν ανήρχετο εις λ. **430,178.11.3d** την **31ην** Μαρτίου **1912**, και ότι προστιθεμένου εις αυτό και του περισσεύματος του **1912-13** και **452,273.14.1d** εκτός του τόκου αυτού μέχρι σήμερα και ποσού **24.803.4.4d** όπερ κατά το **1882** και **1886** επληρώθη ως λύτρα γιά τον **Captain Synge** και τον **Mr Suter**.

δ). Οτι όλως αδίκως επεβαρύνθη η Κύπρος από της **5.11.1914** μέχρι σήμερα διά του αυτού ποσού των **92,799.11.3d** ως ετησίου αυτής μεριδίου διά το

δημόσιον Οθωμανικόν χρέος καθ' όσον η Συνθήκη του **1878** έπαυσεν υφισταμένη από της **5.11.1914** ουδεμία δι' ετέρου συνθήκη διεθνής επέβαλλε τούτο επί της Κύπρου.

ε). Οτι από του **1914** μέχρι σήμεραν το ουσιαστικώς βαρύνον την νήσον ως εκ τούτου ποσόν είναι ετησίως λ.**42,799.11.3d** ήτοι μέχρι σήμεραν πληρωθέν ουτωσί ποσόν λ. **470,795.3.9d** πλην των τόκων οίτινες ενταύθα δεν υπολογίζονται.

ζ). Οτι ο τραγικός ούτος φόρος- φόρος αίματος-καλούμενος φόρος Υποτελείας, ο μεταμορφωθείς βραδύτερον εις μερίδιον της Κύπρου εις το Δημόσιον Οθωμανικόν χρέος απετέλεσε την κυριωδεστέραν αιτίαν της κακοδαιμονίας του τόπου τούτου, διότι εστέρησε τον τόπον και την Κυβέρνησιν αυτού των αναγκαίων χρηματικών πόρων διά την εκτέλεσιν έργων κοινωφελών και παραγωγικών της ευημερίας της Νήσου,
Ψηφίζει

1. Οπως το μέχρι του **1914** σχηματισθέν ταμείον ως η παράγραφος γ) εκ **452,273.14.1d** και το αδίκως πληρωθέν από τον τόπον ποσόν ως η παράγραφος δ) των λιρών **470,795.3.9d**

εν όλω **923.068.17.10d** επί πλέον οι τόκοι των ποσών τούτων επιστραφώσιν εις τον μόνον δικαιούχον όστις είναι ο αφαιμαχθείς κυπριακός λάος.

2. Οπως διά του ποσοστού τούτου ιδρυθή γεωργική τράπεζα με πρόγραμμα υποβοηθήσεως της μόνης σχεδόν πλουτολογικής πηγής εν τη νήσω της γεωργίας, δι' απαλλαγής του γεωργού από την εκμετάλλευσιν της τοκογλυφίας και της παροχής εις αυτόν ευνοϊκωτέρων συνθηκών εν τη ενασκήσει του επαγγέλματος του.

3. Οπως παύση βαρύνουσα από τούδε και εις το εξής τον Κύπριον φορολογούμενον η υποχρέωσις της ετησίας υπ' αυτού πληρωμής λ.**92,799.11.3d** ως μεριδίου της Κύπρου εις το Δημόσιον Οθωμανικόν χρέος παύση δε ταυτοχρόνως και η προς την Κύπρον παροχή από μέρους του αγγλικού θησαυροφυλακίου του ετησίου βοηθήματος των **50.000** λιρών.

Διά του υπ' εμού προτεινομένου ψηφίσματος προς συζήτησιν ενώπιον του Νομοθετικού Συμβουλίου τίθεται και πάλιν διά πολλοστήν φοράν προς συζήτησιν εν τη αιθούση ταύτη ζήτημα, το οποίον πολλάκις απησχόλησε το Συμβούλιον τούτο, τους εκάστοτε Κυβερνήτας του τόπου, την Κεντρικήν Κυβέρνησιν και το Βεττανικόν Κοινοβούλιον, εμφανίζεται δε το ζήτημα ουχί μόνον υπό τας απόψεις αυτού, τας οποίας ενεφάνιζε προ της 5ης Νοεμβρίου 1914, αλλά και και τας νέας απόψεις, τας οποίας εμφανίζει κατόπιν του διατάγματος της 5ης Νοεμβρίου 1914, της Συνθήκης της Λωζάνης 30ης Ιανουαρίου και 24ης Ιουλίου 1923 και των Ανοικτών Γραμμάτων της 10ης Μαρτίου 1925, το δ' εγειρόμενον ζήτημα είναι η υπό της Κύπρου πληρωμή λ.92,799.11.3d ετησίως από της αγγλικής Κατοχής μέχρι σήμερα.

Το ζήτημα τούτο και αι διάφοροι αυτού απόψεις θ' απασχολήσουν ημάς εφ' εξής εις γενικάς γραμμάς διά να κατανοηθή εις τας λεπτομερείας του το προτεινόμενον ψήφισμα και να ελκυσθή δεόντως η προσοχή όλων μας επί της μεγάλης σημασίας του ψηφίσματος του οποίου η επιψήφισις υπό του παρόντος Συμβουλίου και η αποδοχή από μέρους της Κεντρικής Κυβερνήσεως αποτελεί διά μεν το πρώτον ζήτημα καθήκοντος έναντι του λαού, τον οποίον αντιπροσωπεύει ενταύθα, διά δε τη δευτέραν ζήτημα επιτακτικής υποχρεώσεως προς μερικήν απόδοσιν δικαιοσύνης, προς τον Λαόν τον οποίον εξεμηδένισεν οικονομικώς το σφάλμα της Αγγλίας να δεχθή εν τη σπουδή αυτής την προς την Τουρκίαν πληρωμήν ετησίως υπερόγκου ποσού ως περισσεύματος των εσόδων υπέρ τας δαπάνας της Κύπρου και να επιβάλη ταύτην επί τον τράχηλον του φορολογουμένου Κυπριακού αγνοήσαντος και αγνοηθέντος τελείως κατά την σύναψιν της Συνθήκης του 1878.

Το όλον ζήτημα διακρίνεται εις τρεις περιόδους:

α). Την περίοδον από 4ην Ιουνίου 1878 μέχρι 5ης Νοεμβρίου 1914.

β). Την περίοδον από 5ης Νοεμβρίου 1914 μέχρι

της υπογραφής της Συνθήκης της Λωζάνης (επικύρωση της Συνθήκης).

γ) Από της επικυρώσεως της Συνθήκης της Λωζάνης και εφεξής ιδίως από της 10ης Μαρτίου 1925.

Α ΠΕΡΙΟΔΟΣ:

Το ζήτημα κατά την πρώτην περίοδον εμφανίζεται εφ' ας απόψεις πλειστάκις εξητάσθη εν τη αιθούση ταύτη και δι' υπομνημάτων των αντιπροσώπων του τόπου προς την Κεντρικήν Κυβέρνησιν. Συνεπώς δεν θα μακρυγορήσω επί της περιόδου ταύτης, ουδέ θα εκταθώ εκθέτων τα της νομικής υποχρεώσεως, την οποίαν υπείρχεν ο τόπος προς καταβολήν ενός τόσον τραγικώς αφαιμακτικού ποσού επί τόσα έτη, θα αρκεσθώ μόνον ποιούμενος σύντομον ιστορικήν ανασκόπησιν του ζητήματος και θέλω επιμείνει περισσότερον επί της απόψεως του ζητήματος το οποίον εμφανίζουσιν αι παράγραφοι α, β και γ του ημετέρου ψηφίσματος.

Η Αγγλία κατόπιν της Συνθήκης του Αγίου Στεφάνου, ως εκ της υπεραυξήσεως του γοήτρου της Ρωσσίας, βλέπουσα απειλούμενα σοβαρώς τα εαυτής συμφέροντα εν της Εγγύς Ανατολή, απειπειράθη ν' αντιδράση κατά του κινδύνου συνάπτουσα μετά της Τουρκίας την Συνθήκην της 4ης Ιουνίου 1878 μετά των παραρτημάτων αυτής I και II της 1ης Ιουλίου και 14ης Αυγούστου του αυτού έτους. Η συνθήκη αύτη εξυπηρετούσα τόσον τα συμφέροντα της Αγγλίας, όσον και τα συμφέροντα της Υψηλής Πύλης, εξεχώρει εις την πρώτην την Κύπρον "ίνα κατέχηται και διοικηται υπό της Αγγλίας" η δε Αγγλία θα επλήρωνε τη Πύλη οιονδήποτε είναι το παρόν πλεόνασμα των εσόδων υπέρ τας δαπάνας εν τη Νήσω.

Το πλεόνασμα τούτο καθωρίσθη βαραδύτερον κατά την διάταξιν της προσθήκης I εις την Συνθήκην επί τη βάσει του μέσου όρου των πλεονασμάτων της τελευταίας πενταετίας προ της Αγγλικής κατοχής οριστικώς δε καθωρίσθη ως εξής:

Πλεόνασμα λ.87,686.0.0

Φαρικά	λ.113.11.35
Διάτα εισοδήματα	
του Στέμματος	λ. 5,000. 0. 0
Το όλον	λ.92,799.11.3d

Το ποσόν τούτο ευθύς εξ αρχής επεβάρυνε τα εισοδήματα του τόπου παρά την ρητήν διάταξιν της Συνθήκης, η οποία έλεγεν ότι η Αγγλία θα πληρώνη τη Πύλη και όχι η Κύπρος, δηλονότι η Αγγλία υποχρέωσιν αναληφθείσαν υπ' αυτής χάριν των ιδίων εν τη η ανατολή συμφερόντων μετεφόρτωσεν επί του ισχνού και δυνάστου τραχήλου του Κυπρίου φορολογουμένου, ούτω δε επεβαρύνθη ο τόπος δι' ετησίας πληρωμής δυσβαστάκτου ποσού χωρίς ούτε η γνώμη αυτού, ούτε η συγκατάθεσις να ληφθή προς τούτο.

Δεν θα θελήσω την στιγμὴν αὐτὴν να εκκαθαρίσω διὰ πλειόνων το ζήτημα τις των δύο ἢ Αγγλία ἢ η Κύπρος υπείχε νομικὴν ευθύνην διὰ την πληρωμὴν του ποσού τούτου, διότι ἀρκούντως ανεπτύχθη το ζήτημα εν τη αιθούση ταύτη και εκτός αὐτῆς, δι' ὑπομνημάτων των ἀντιπροσώπων του τόπου με συμπέρασμα ἀκλόνητον, ὅτι η υποχρέωσις αὐτὴ επεβάρυνε τόσον συμβατικῶς ὅσον και ἠθικῶς την συνάψασαν την συνθήκην ἐκείνην Αγγλίαν και ὄχι τον Κυπριακὸν λαόν, ὅστις ἐπαιξε βωβὸν πρόσωπον εν τη ὅλη υποθέσει. Την ἀντίληψιν ταύτην ἔσχον και υπεστήριξαν ἄλλως τε ἐπιφανή της Αγγλίας τέκνα εν τῷ Κοινοβουλίῳ και εκτός αὐτοῦ και διὰ τούτο ἔρχομαι να τονίσω δι' ὀλίγων την καταστρεπτικὴν ἐπίδρασιν, ἣν ἔσχεν ἐπὶ της οικονομικῆς τύχης του τόπου η ἐπιβάρυνσις αὐτῆ, η ὁποία ἀνελήφθη ἀλογίστως και εν σπουδῇ ὑπὸ της Αγγλίας και καθωρίσθη εἰς τόσον μέγα ποσόν, ως εκ της ἀδεξιότητος του τότε Ἀρμοστοῦ Βίδωλφ, μη δυνηθέντος να κατανοήση επακριβῶς τα λογιστικὰ σημειώματα, τα ὁποία ἐτέθησαν ἐνώπιον αὐτοῦ ὑπὸ των υπαλλήλων της Τουρκίας, ἐκμεταλλευθέντων την ἀγνοίαν αὐτοῦ προς καθορισμὸν του μέσου πλεονάσματος των 5 τελευταίων ἐτῶν προ της Αγγλικῆς Κατοχῆς.

Εάν υπήρξε διαφωνία περί του τίς ήτο ο υπόλογος εις πληρωμήν του ποσού τούτου μεταξύ Αγγλίας και Κύπρου, υπήρξεν όμως ομοφώνως δεκτόν και εντεύθεν και εκείθεν, ότι η τραγική αύτη αφάιμαξις κατά τα πρώτα έτη της αγγλικής Κατοχής καλύπτουσα το **50%** των εισοδημάτων της Νήσου, υπήρξεν η μοναδική αφορμή, ώστε να μη γίνη τι σοβαρόν επί μακρά έτη και ελάχιστον μόνον κατά τα τελευταία έτη όσον αφορά την ανάπτυξιν και πρόοδον του τόπου, διότι είναι αλήθεια αναμφισβήτητος ότι η Αγγλία υπισχνουμένη κατά τας πρώτας ημέρας της Κατοχής εν τω μέσω των ατμών της μέθης και του ενθουσιασμού, ότι θα ανεδείκνυε την Κύπρον πρότυπον ευνομουμένης πολιτείας και παράδεισον της ανατολής, πολύ ενωρίς συνησθάνθη την παγίδα, εις ην ενέπεσε, και ότι ήτο αδύνατος η εκτέλεσις της υποσχέσεως της, συνυφισταμένης και της υποχρεώσεως των **92** χιλιάδων λιρών. Θα έπρεπεν ή να τηρήση τον λόγον της, ώστε να κάμη την Κύπρον παράδεισον της ανατολής και να καταβάλη αυτή η ίδια εκ του Θησαυροφυλακίου της τας **92** χιλιάδας λίρας ή να αφήση την Κύπρον εις την τύχην της και να αποφύγη και η ίδια την πληρωμήν του ποσού τούτου.

Προυτίμησε το δεύτερον, αφού άλλως τε πολύ συντόμως κατελάμβανε την Αίγυπτον, τόπον προσφορώτερον διά την εξυπηρέτησιν των συμφερόντων της, η δε Κύπρος απολέσασα ούτω την σημασίαν αυτής, κατείχετο άλλως τε και υπό μορφή προσωρινότητας.

Ριφθείς ο τόπος και η τοπική Κυβέρνησις εις ένα φαύλον κύκλον αλληλοπροστριβών εξηντλήθησαν επί τριακονταετίαν εις αγώνας στείρους της Τοπικής Κυβερνήσεως υπό το επιτακτικόν πρόσταγμα του Λονδίνου ενεργούσης αυστηράς οικονομίας δαπανών διά να ασφαλίξη ετήσιον περίσσευμα όσον το δυνατόν πλεονέκτερον και μειώνη την ζημίαν του αγγλικού Θησαυροφυλακίου εις το ελάχιστον, της δε αντιπροσωπείας του τόπου αγωνιζομένης αφ' ενός μεν κατά πάσης αυξήσεως φορολογίας, αφ' ετέρου δε επιζητούσης αύξησιν των δαπανών διά δημόσια έργα κοινής ωφελείας και τούτο διά να ελαττωθή εις το

ελάχιστον το περίσσευμα, το οποίον θα συνεπλήρου, ως η συνήθεια, το αγγλικόν Θησαυροφυλάκιον. Τα πράγματα ήλλαξαν οπωσδήποτε από του **1907**, ότε το ετήσιον χορήγημα εκ του αγγλικού Θησαυροφυλακίου επαγιώθη εις λ. **50,000** και ψηφίζεται έκτοτε ετησίως.

Την θλιβεράν αυτήν κατάστασιν αντελαμβάνοντο κάλλιστα οι αντιπρόσωποι της Αγγλίας εν τω τόπω και εξ ιδίας αντιλήψεως ως οι αμέσως υπεύθυνο κι εν τη διακυβρνήσει του τόπου και εξ όσων διά ψηφισμάτων, αγορεύσεων, υπομνημάτων και λοιπών ενεργειών του τόπου και της αντιπροσωπείας αυτού επληροφορούντο ούτοι. Αλλά οι εν Αγγλία συναισθανόμενοι κατά βάθος την αδικίαν την προσγινομένην εις τον τόπον ωχυρούντο εις την ύπαρξιν της Συνθήκης του **1878** και έδιδον εκάστοτε την απάντησιν, οποίαν έδωκεν εις τα ελληνικά αιρετά μέλη του Συμβουλίου κατά το **1907** ο **Mr Winston Churchill** ως υφυπουργός επισκεφθείς τότε προσωπικώς την Κύπρον. Ούτος είπε: "Το ζήτημα του φόρου της υποτελείας έχει δύο όψεις, την πολιτικήν και την οικονομικήν. Από της πολιτικής απόψεως είναι φανερόν, ότι η πληρωμή θα ηδύνατο να παύση άμα τη καταργήσει της συνθήκης, διά της οποίας η Κατοχή της Νήσου παρεχωρήθη, η δε Κυβέρνησις της Αυτής Μεγαλειότητος δεν μελετά κατάργησιν της Συνθήκης". Και ταύτα ελέγοντο εκάστοτε καθ' ην στιγμήν εν αυτώ τω Αγγλικώ Κοινοβουλίω εκηρύττετο ως ακυρωθείσα εις τας βάσεις αυτής η Συνθήκη του **1878** διά στόματος Υπουργών, Υφυπουργών και άλλων πολιτευσομένων.

Υπό τοιαύτας δυσμενείς συνθήκας εκύλιε τον ογκόλιθον της αθλιότητος του ως άλλος Σίσυφος ο Κύπριος, μη δυνηθείς παρά ελάχιστα βήματα εν τη προόδω να κάμη και τούτο ως εκ της αφαιμακτικής εκροής τόσον τεραστίου ποσού εις το εξωτερικόν, πράγμα το οποίον ημπόδιζε την ανάληψιν και εκτέλεσιν δημοσίων έργων προαγωγικών του τόπου, συνέτεινε δε εις το να φθίνη η οικονομική κατάστασις αυτού διά της κατά πόσον ποσόν αυξήσεως της εξαγωγής χρυσού υπέρ την εισαγωγήν. Και μόνη η

ανανέωσις των αριθμών του ποσού, το οποίον διά την πληρωμήν ταύτην εξήχθη του τόπου είναι αρκετή να προκαλέση ίλιγγον εις τον κάθε αναγνώστην και να τον κάμη να συγκαταρασθή μαζί μου την μαύρην ώραν μαθ' ην υπεγράφετο η τόσον διά την Κύπρον καταστρεπτικήν συνθήκην εκείνην. Κατά την Αρμοστειακήν έκθεσιν του 1924 το ποσόν, το οποίον επληρώθη ως Φόρος Υποτελείας μέχρι της 31.12.1924 είναι λ. 4,304,134, το Grand in aid 1,787,085, υπόλοιπον λ. 1,2,557,049.

Ας αναλογισθή τις, εάν θα ήτο πράγματι παράδεισος της Ανατολής η Κύπρος σήμερον εφ' όσον το ποσόν τούτο δεν θα εξήρχετο της Νήσου, αλλά θα εδαπανάτο αυτή εις έργα παραγωγικά.

Και ταύτα μεν όσον αφορά το ζήτημα εν τη γενική αυτού μορφήν και ως εμφανίζεται κατά την πρώτην περίοδον.